

OBSAH

Úvod

O kořenech iluzí v otázce neokolonialismu a o nutnosti přehodnocovat naše názory

7

Kapitola I

PROCES FORMOVÁNÍ IDEOLOGIE NEOKOLONIALISMU

§ 1 Rozpad koloniálního systému 17

Dvě fáze rozpadu koloniálního systému

Znamená rozpad koloniálního systému konec kolonialismu?

Nesprávné chápání politického a ekonomického osvobození v marxistické literatuře

Ekonomický základ soudobého kolonialismu

Má současná etapa rozvojových zemí národně osvobozený charakter?

Jaká je zpětná vazba zaostalosti a závislosti?

§ 2 Diskuse o podstatě neokolonialismu 29

Nepřesnost termínu neokolonialismu

Vztah mezi starým a novým kolonialismem

Dvojediný úkol kolonialismu v současné etapě

Diskuse o neokolonialismu v marxistické literatuře a stanovisko autora k jednotlivým názorům

Definice neokolonialismu

§ 3 Složitost a rozpornost neokolonialistické ideologie 37

Ideologie tradičního kolonialismu a neúčinnost v nových podmínkách

Kritika dogmatického chápání ideologie neokolonialismu
„Čtvrtý rozměr“ zahraniční politiky a nový význam ideologie

Hlavní směry a problémy

Problém antikomunistického zaměření a určení

Proces přehodnocování ideologie neokolonialismu, její realismus a vědeckost

Vztah apologetické a poznávací funkce a nesprávné názory v marxistické literatuře

Kapitola II

O POLITICKÝCH PROBLÉMECH KOLONIALISMU 52

§ 1 Kolonialismus jako nositel světové civilizace 55

O příčinách, podstatě a historické úloze kolonialismu

Problém sociálně ekonomické podstaty kolonialismu

Protikoloniální tradice v metropolích

Změnila se úloha kolonií za imperialismu?

	Ekonomická efektivnost kolonií v minulosti a současnosti Proč se v současnosti kolonie nevyplácejí? Dvojí historické poslání kolonialismu a rozpornost neokolonialistické ideologie Racionální jádro neokolonialistické ideologie a jednostranný přístup části marxistické literatury	
§ 2	Úloha národně osvobozenického boje při likvidaci kolonialismu Dvě tendence v národnostní a koloniální otázce a ideologie O příčinách a podstatě národně osvobozenického hnutí Vztah sociálního a národnostního hnutí Problém jednotné protimperialistické fronty Kritérium hodnocení jednotlivých účastníků a sociálních skupin	62
§ 3	Teorie „samolikvidace“ kolonialismu O antikoloniálních tendencích za kapitalismu Teorie o výchově k samostatnosti Předávání samostatnosti a překonávání konzervatismu kolonií	66
§ 4	„Abdikace“ od národní suverenity a její reálné kořeny Suverenita jako tradice a objektivní kořeny teorie „post-nacionalismu“ Hlavní argumenty o zastarávání suverenity Diskuse o podstatě národa Rovnoprávnost národů a suverenita Objektivní a subjektivní příčiny boje za omezení suverenity OSN a suverenita Škola „politického realismu“ o suverenitě Národní společenství a jeho objektivní základ	69

Kapitola III

EKONOMICKÝ ROZVOJ TŘETÍHO SVĚTA A NEMARXISTICKÉ TEORIE

	Složitost a rozpornost evoluce západních ekonomických teorií o rozvojových zemích a teze o dvou funkcích buržoazní politické ekonomie	
§ 1	Strategie ekonomického rozvoje Teorie bludného kruhu bídy, primitivní a složitější verze a problémy jejich kritiky v marxistické literatuře Koncepce „kritického minima“ a „velkého popudu“ Teorie o prolomení začarovaného kruhu bídy Industrializace jako faktor celospolečenského rozvoje Problémy marxistického hodnocení těchto teorií a přebírání jejich výsledků marxistickou ekonomickou vědou	83
§ 2	Časový sled sociálně ekonomické evoluce rozvojových zemí Lewisova teorie společenského vývoje Rostow o zdrojích a faktorech rozvoje. Teorie stadií Guthova teorie stadií	95

	Teorie setkání (konvergence) dvou industriálních společností a rozvojové země	
	Objektivní kořeny popularity teorie stadií	
§ 3	Některé názory na úlohu rozvojových zemí v mezinárodní dělbě práce a světovém obchodu	110
	Co je obsahem závislosti a nezávislosti?	
	Stupeň návaznosti soudobých teorií na klasické doktríny	
	Soudobá interpretace teorie srovnatelných nákladů a její argumenty	
	Teorie Myrdala a Singera	
	Názory marxistických ekonomů	
§ 4	Teorie periferní ekonomiky	120
	Proces a problémy vytváření vlastního modelu rozvoje	
	Doktrína ECLA, etapy vývoje a 4 hlavní teze	
	Prebischova teorie periferní ekonomiky	
	O přínosu nemarxistické ekonomické vědy k vědeckému výzkumu rozvojových zemí. O nesprávnosti dogmatického přístupu a diskreditaci marxistické ekonomické vědy	

Kapitola IV

SPECIFICKÉ RYSY IDEOLOGIE

HLAVNÍCH KOLONIÁLNÍCH VELMOCÍ

	Jednota a rozpornost ideologie neokolonialismu jako odraz objektivního vývoje kapitalismu	
	Pět skupin koloniálních mocností	
	Teorie „výjimečnosti“ jako součást ideologie každé koloniální velmoci	
§ 1	Koncepce transformace v post-imperiální společenství (Velká Británie)	143
	Charakteristické rysy vývoje britského „koloniálního imperialismu“	
	Vývoj linie britského kolonialismu a hlavní strategické cíle v současnosti	
	Teorie transformace a postimperiální společnosti	
	Doktrína „na východ od Suez“	
§ 2	Koncepce vzájemné závislosti a spolupráce (Francie)	152
	Charakteristické rysy vývoje francouzského imperialismu	
	Teorie o impériu jako součásti velikosti Francie	
	Koncepce asimilace a dekolonizace Francouzského společenství	
	Proces přehodnocování a realismu. Diskuse o úloze kolonií a rozvojových zemí pro Francii v 50. letech a její objektivní kořeny	
	Jeanneneyova zpráva	
	Vztah objektivnosti a efektivnosti neokolonialistické ideologie	
	O nesprávnosti dogmaticky absolutizovat rozpor mezi apologetickou a gnozeologickou stránkou	
§ 3	Partnerství a pomoc (NSR)	168
	Německý neokolonialismus a realita	

	Objektivní příčiny zvláštní agresivity německého imperialismu po II. světové válce	
	Specifika německého přístupu k rozpadu koloniálního systému	
	Princip partnerství a jeho objektivní kořeny	
	Vliv konfrontace obou německých států na ideologii	
	Kořeny jednostrannosti výzkumu a propagandy NDR	
§ 4	„Antikolonialismus“ USA	177
	Specifika vývoje amerického kolonialismu. „Neviditelné imperium“	
	Dvě hlediska v americkém přístupu k rozpadu koloniálního systému	
	Teorie amerického „antikolonialismu“	
	Nové dimenze amerického kolonialismu po II. světové válce	
	Tvrdý kurs 50. let — Trumanova a Eisenhowerova doktrína	
	Rozpornost doktrín a reality. Proces přehodnocování strategické linie. Problém realismu	
	Kennedyovské „nové hranice“ a rozvojové země	
	Spojenectví pro pokrok jako forma nové komplexní koncepce	
	Johnsonova doktrína	
	„Asijská“ Johnsonova doktrína	
	Teorie eskalace	
	Doktrína lokálních válek	

Kapitola V

	PROBLÉMY ANTIKOMUNISTICKÉ TENDENČNOSTI NEOKOLONIALISTICKÉ IDEOLOGIE	207
§ 1	Objektivní kořeny a pojetí antikomunistické tendenčnosti	208
	Objektivní kořeny a pojetí antikomunistické tendenčnosti	
	Úloha rozvojových zemí ve světové konfrontaci mezi kapitalismem a socialismem	
	Dvojitý přístup k rozvojovým zemím a dvojitá doktrína	
	Složitost a evoluce antikomunistického aspektu	
	Nepřípustnost ztotožňování antikomunismu s nonkomunismem	
§ 2	O socialistickém „neviditelném“ kolonialismu	212
	SSSR jako největší koloniální impérium světa	
	Nerovnoprávnost ve vztazích mezi socialistickými zeměmi	
	Teorie „otevřené a uzavřené“ společnosti	
	Antikomunistická ideologie jako důležitý zdroj a impuls rozvoje marxistické vědy	
§ 3	O kontaktech a spolupráci socialistických zemí a rozvojových zemí	216
	Teorie o komunistickém imperialismu a nesnášenlivosti	
	Ekonomická spolupráce a pomoc jako předmět světového třídního boje	
	Etapy vývoje strategické doktríny Východu	
	Dva hlavní rysy komunistické strategie v současnosti	

§ 4	O intenzitě gravitačního pole a hlavních směrech vlivu socialismu ve třetím světě	223
	Dva krajní názory na socialismus v rozvojovém světě a jejich argumentace	
	Síla objektivní existence socialistické alternativy	
	Úloha socialistických metod výstavby	
	Africký socialismus a formy neproletářského socialismu	
§ 5	O kořenech přitažlivosti socialismu v rozvojových zemích	227
	O podceňování výzkumu mínění západních teoretiků	
	Světový komunismus jako strůjce „socialistické povodně“ v rozvojových zemích	
	Komunismus jako důsledek objektivních vnitřních procesů v zemích třetího světa	
	O úloze objektivního vývoje socialistických zemí	
	Západní teoretici o neúčinnosti násilného boje proti ideám	
§ 6	O alternativách budoucí evoluce třetího světa	234
	O existenci několika alternativních cest vývoje	
	Teorie modernizace jako koncepce vylučující alternativy	
	O problému sociálně ekonomického vpádu Západu do rozvojových zemí	
	Proces vytváření strategie Západu k zabezpečení jeho krátkodobých a dlouhodobých zájmů	
	Úloha soukromé podnikatelské iniciativy v rozvojovém rajónu	
	O vhodnosti socialistické alternativy v rozvojovém klimatu	
	Hlavní prostředky a metody stimulace prozápadní cesty	
	ZÁVĚR	243
	ODKAZY A POZNÁMKY	245